

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ КЛІМАТОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглядаються пріоритетні підходи та механізми стратегічного управління інвестиційним кліматом в економіці України. Проведено критичний аналіз інвестиційного клімату в Україні, обґрунтовані пріоритети інвестиційної політики України стосовно активізації іноземних інвестицій та підвищення їх ефективності.

Ключові слова: *інвестиційний клімат, інновації, управління, механізм.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Однією з основоположних проблем світової економіки є проблема недостатності інвестиційних ресурсів та боротьби за їх ефективне використання. Оскільки інвестиції є завжди орієнтованими на майбутнє і тому пов'язані зі значною невизначеністю економічної ситуації та поведінки людей, то це призводить до виникнення високого рівня ймовірності невиконання інвестиційних планів з об'єктивних чи суб'єктивних причин.

Вкладання коштів у будь-який інвестиційний проект завжди пов'язано з ризиком, оскільки доходи чи збитки від проекту є величинами випадковими, тобто невідомими на момент прийняття рішення про інвестування. Тому однією з вагомих причин, яка стримує збільшення зовнішніх джерел фінансування для здійснення інвестиційних проектів в умовах перехідної економіки, є високі ризики вкладання інвестиційних ресурсів, що можуть призвести до недоотримання запланованого прибутку чи втрати вкладених коштів.

Актуальним є питання розвитку інвестиційного клімату національної економіки, оскільки від цього залежить впровадження досягнень науково-технічного прогресу, торговельні відносини з державами-членами Європейського Союзу, можливість залучення довгострокового іноземного капіталу в національну економіку тощо. Нагальною є потреба управління інвестиційним кліматом в економіці України, що забезпечував би економічний розвиток з урахуванням соціальних та екологічних інтересів суспільства. Однак процес управління інвестиційним кліматом ускладнюється в зв'язку з відсутністю сформованих стратегічних цілей національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення досліджуваної проблеми. Проблемі розробки інноваційної стратегії присвячено наукові праці В. Захожай, М. Кіт, А. Старостіної [2–4], що розглядали можливості формування стратегічних пріоритетів розвитку національної економіки. Їхні дослідження спрямовані на принципи побудови економічної стратегії розвитку та фактори, що забезпечують ефективність її застосування. Проте проблеми формування стратегії управління інвестиційним кліматом та інноваційного розвитку національної економіки залишаються маловивченими й потребують подальшого дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Незважаючи на значну кількість досліджень, наукових праць та публікацій вітчизняних та зарубіжних учених із зазначеної проблеми, завдання реаліза-

ції системного підходу до управління інвестиційним кліматом в економіці України залишається актуальним. Існує необхідність подальших теоретичних та практичних досліджень у цьому напрямку. Тому проведений аналіз, результатом якого є написання статті, дозволяє визначити необхідні умови для управління інвестиційним кліматом в національній економіці та фактори, що впливають на вибір стратегій перспективного розвитку економіки України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є формування теоретичних засад стратегічного управління інвестиційним кліматом в економіці України з метою визначення стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За словами С. Ройтмана [3, с. 26–27]: «Під інноваційним розвитком економіки розуміються такі бізнес-трансформації, коли за існуючих умов, відбувається оптимізація темпів економічного зростання, а формування конкурентних переваг та їх підтримка забезпечується широким використанням інтелектуального потенціалу. За умов обмеженості матеріальних ресурсів виникає необхідність їх ощадливого використання, що можливо саме завдяки впровадженню інновацій та функціонування ефективної системи менеджменту. У свідомості власників, керівників підприємств будь-якої сфери має відбутися переоцінка ролі людського фактора, піднесення значення його творчого потенціалу, адже лише за таких умов можуть бути забезпечені інноваційні підходи до сталого розвитку».

Розвиток розглянутих процесів свідчить про те, що в суспільстві XXI ст. формується інноваційна ідеологія та інноваційна культура. Процеси опрацювання ефективного механізму регулювання інноваційної діяльності потребують дотримання низки вимог, а саме [4, с. 12]:

- мають реалізовуватися через дотримання вимог об'єктивних економічних законів;
- мають бути сформованими передумови інноваційного розвитку національної економіки;
- має бути створеним правове та організаційне середовище для здійснення інноваційної діяльності.

Організаційний інструментарій здійснення інноваційної діяльності зумовлює ефективне її регулювання і має забезпечувати таке:

- а) визначення основних пріоритетів інноваційної діяльності;
- б) формування та подальший розвиток інноваційної інфраструктури (організаційних та координаційних підрозділів, інформаційно-аналітичної та консультативної систем), що забезпечать реалізацію пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;
- в) створення мотиваційного механізму, що стимулює споживання інноваційної продукції;
- г) організацію моніторингу та контролю за ходом реалізації заходів інноваційної політики в національній економіці.

Сучасна інноваційна політика поєднує сукупність науково-технічних, виробничих, управлінських, збутових та інших заходів, спрямованих на забезпечення ефективного просування продовольства на ринок. Інноваційна діяльність не позбавлена ризиків, які визначаються сукупним впливом низки факторів зовнішнього середовища та внутрішнім станом національної економіки. Інноваційна діяльність є проявом інноваційної політики. Інноваційна політика може розглядатися у двох аспектах: тактичному і стратегічному. У тактичному аспекті інноваційна діяльність має бути спрямованою на забезпечення якості продукції відповідним стандартам і вимогам, удосконалення виробництва через впровадження нових технологій і використання продуктивніших елементів техніко-технологічної бази. Разом це сприяє формуванню та розвитку потенціалу економіки. У стратегічному аспекті інноваційна політика спрямована на опрацювання перспективних програм, що забезпечать зміцнення конкурентних позицій дер-

жави на міжнародному ринку та його виживання у певній перспективі. Передумовами формування ефективної інноваційної політики варто вважати такі [5, с. 31]:

- швидкість переходу виробництва на інноваційний шлях;
- наявність сприятливого інвестиційного мікроклімату на макро-, мезо- та мікрорівнях;
- рівень правового забезпечення інвестиційних процесів;
- швидкість нагромадження капіталу, його оборотність;
- інфраструктурне забезпечення інноваційних процесів у державі та в окремому регіоні.

Складні умови глобалізації економічних процесів, євроінтеграційний вектор розвитку України, негативні впливи світової фінансової кризи, диктують необхідність створення та розвитку системи інформаційної підтримки стратегічного управління інвестиційним кліматом економіки держави, надаючи цій науковій проблематиці особливої актуальності.

Головними проблемами, що ускладнюють розвиток інновацій в Україні, є фактичне спрямування державної політики на закріплення моделі економіки, яка ґрунтується на низькотехнологічних укладах і слабкий розвиток ринкових інститутів. Важливою рисою інноваційно-орієнтованої економіки є стабільне зростання частки наукоємного сектора виробництва. Головною ознакою прояву глобальних інноваційних перспектив є суттєвий відрив держав-лідерів (США, Японія, Німеччина, Великобританія, Франція, Південна Корея, Китай, Індія, Швеція, Фінляндія та інших) від держав, що розвиваються, які неспроможні впроваджувати передові технології, у тому числі через невідповідність інституційної бази і несприятливість інституціонального середовища розвитку науки та механізмів трансферу [6, с. 19–20]. Саме тому концентрація найбільш конкурентних видів бізнесу, переважно високотехнологічної структури національного виробництва, забезпечує їм стійкі довгострокові переваги й високу якість задоволення потреб суспільства.

Побудова інноваційно-орієнтованої економіки тісно пов'язана з процесами глобалізації, яка стала однією з визначальних характеристик світової економіки і мотивом пошуку нових форм та методів адаптації національного економічного й політико-правового середовища до сучасних вимог здійснення міжнародних економічних відносин, а головне – забезпечення конкурентоспроможності у глобальному масштабі.

Проте в основі успіху інноваційної діяльності чітко сформована система правил і норм, які визначають відносини й регулюють поведінку учасників цього процесу. Саме інституційно-правове забезпечення становить систему правил, які регулюють поведінку економічних агентів у процесі інноваційної діяльності та формування інтелектуального капіталу. В Україні прийнята відповідна законодавча база, яка визначає права й обов'язки сторін у системі створення інноваційного продукту, функціонування прав на інтелектуальну власність. Охорона інтелектуальної власності є ключовим моментом інноваційної діяльності, оскільки дає змогу перетворити власність у прибутки від інвестицій в науку та одержувати прибуток від нововведень. В Україні створено сучасну законодавчу базу з захисту прав інтелектуальної власності, яка узгоджується із загальноприйнятими на міжнародному рівні підходами до забезпечення такого захисту, в даному випадку з вимогами Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) та Світової організації торгівлі. Важливе значення забезпечення правової охорони інтелектуальної власності для розвитку України зумовлено виключно роллю інтелектуального капіталу в становленні світової економіки XXI ст., яка базується на знаннях. Це визначено стратегією інноваційного розвитку України, яка повинна спиратися на вітчизняний інтелектуальний капітал [7, с. 71].

Основою вибору інноваційної стратегії національної економіки є обґрунтування тенденцій розвитку науки й техніки, переходу до нового технологічного укладу, аналізу та прогнозу динамічного оновлення продуктів і технологій в аграрному виробництві. Розбудова перспективної конкурентоспроможної економіки і господарських

утворень цілком правомірно вважається залежною від інститутів інноваційної діяльності. Зосередження уваги науки і практики на постійному удосконаленні механізму інноваційного забезпечення зумовлено об'єктивним процесом функціонування економічних систем, які підтверджують надзвичайну важливість інноваційної діяльності.

Стратегічне управління інвестиційним кліматом має цільовий характер, тобто передбачає постановку та досягнення певних цілей. Стратегічні цілі є сильним засобом підвищення ефективності інвестиційної політики в довготерміновій перспективі, її координації і контролю, а також базовою для прийняття управлінських рішень на всіх стадіях інвестиційного процесу.

На думку А.Г. Загороднього, Г.Л. Вознюк та Т.С. Смовженко [5, с. 35]: «Формування стратегічних цілей інвестиційної діяльності повинне відповідати певним вимогам, основними з яких є такі, як: підпорядкованість головній меті інвестиційного менеджменту; орієнтація на високий результат інвестиційної діяльності; однозначність трактування; наукова обґрунтованість та інші».

Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку інвестиційного клімату економіки України наведено на рис. 1.

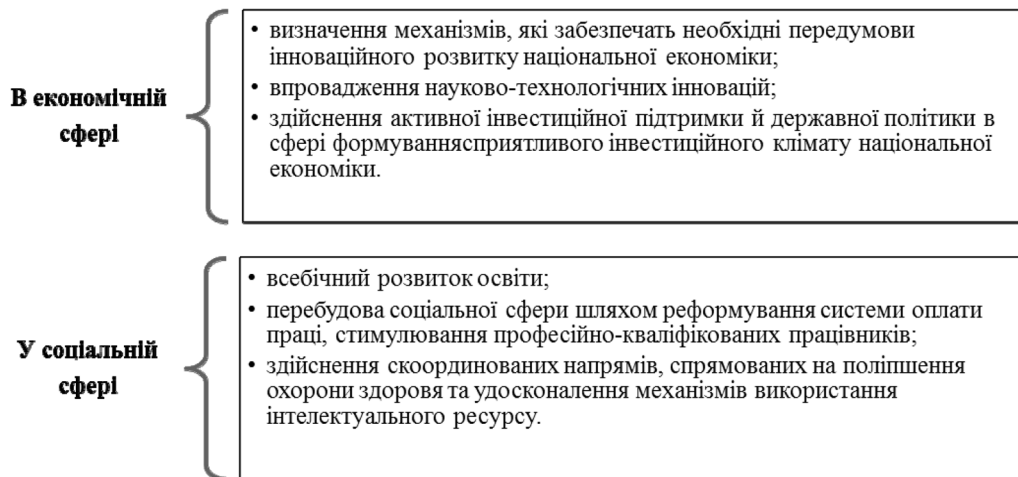

Рис. 1. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку інвестиційного клімату в економіці України

В основі цього лежить інноваційна модель функціонування економіки, що ґрунтується на всебічній комерціалізації результатів наукового пошуку, зокрема інновацій та інноваційних проектів. При цьому на кожному етапі інноваційної діяльності повинен здійснюватися комерційний розрахунок, який значною мірою визначає ефект від впровадження інновацій і дозволяє визначити аспекти мінімізації ризиків.

Відхід від принципів адміністративного управління економікою створює перспективи для розвитку й експериментування з організаційними формами, збільшення розмаїтості варіантів реалізації того або іншого науково-технічного нововведення. Водночас з наданням економіці ринкового змісту розширюються можливості розвитку ефективних організаційних форм інноваційних процесів.

Стратегічна спрямованість інноваційної діяльності суб'єктів ведення бізнесу визначає потребу у змінах на певну перспективу з метою забезпечення конкурентоздатності підприємства. При опрацюванні інноваційних заходів суб'єктів усіх сфер ведення бізнесу варто орієнтуватися на такі підходи:

- визначення пріоритетних напрямів, що потребують інноваційних підходів;

– скорочення кількості управлінських рівнів з метою прискорення інноваційних процесів;

– оптимізація термінів опрацювання та обґрунтування інноваційних проектів.

Сталий економічний розвиток національної економіки залежить від низки заходів, де суттєве місце належить формуванню інноваційної моделі розвитку. Інноваційна модель розвитку охоплює створення соціально-економічних, організаційних та правових умов, що забезпечують ефективне відтворення, розвиток та використання науково-технічного потенціалу, забезпечення впровадження сучасних енерго- й ресурсозберігаючих технологій, виробництво і реалізацію нових видів продукції, що задовольняє потреби найвимогливішого споживача [2, с. 14].

За оцінкою експертів можна виділити дві основні причини гальмування процесу реформ в Україні щодо покращання інвестиційного клімату – це повільні темпи прийняття змін на законодавчому рівні й незадовільне виконання прийнятих законів [5, с. 20].

Головним завданням для покращання інвестиційного клімату в Україні, на короткострокову перспективу, можна виділити такі, як: підготовку необхідної правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення інвестиційного клімату й формування основи збереження та нарощування конкурентоспроможності вітчизняної економіки, а також створення умов для зацікавлення національних інвесторів вкладати кошти та використовувати прибутки всередині країни, не вивозячи їх за кордон.

Висновки з проведеного дослідження і перспективи подальших розробок.

Вступ України у світову економіку, створення відкритої конкурентоспроможної інвестиційної політики здебільшого залежать від рівня активності іноземних інвесторів на території України, інтенсивності руху капіталів і трудових ресурсів. Інвестиції є основою розвитку промислових підприємств, окремих галузей та економіки країни в цілому. Від уміння інвестувати залежить розквіт чи занепад власного виробництва, можливості вирішення соціальних й економічних проблем, рівень і потенціальний розвиток країни. Формування інвестиційної політики є запорукою стабільності економіки держави в сучасних умовах швидкої зміни навколишнього середовища. Основною метою інвестиційної політики є створення оптимальних умов для вкладання власних та позикових фінансових й інших ресурсів, що забезпечують зростання доходів на вкладений капітал для розширення економічної діяльності підприємства, створення кращих умов для перемоги в конкурентній боротьбі.

Україна розширює коло своїх торгових партнерів, співпрацює із країнами, які входять до різних регіональних об'єднань. Від правильного обраної та виправданої інвестиційної політики значною мірою буде залежати ефективність використання іноземних інвестицій, можливість їх спрямування в русло національних інтересів, а також подальший соціально-економічний розвиток держави. Отже, на сьогоднішній день важливого значення набуває покращання системи управління інвестиційною політикою економіки України з огляду на те, що починається етап інтеграції України до європейської та світової спільноти. Забезпечення інтеграції України до сучасної глобальної світової економічної системи як технологічно розвинутої країни з відповідним рівнем розвитку інвестиційної політики має стати першочерговим національним пріоритетом.

Список використаних джерел

1. Неоднорідність інвестиційного простору України / Г.О. Харламова // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №2 (56). – С. 27–33.
2. Захожай В. Статистика інвестиційної діяльності / В. Захожай, М. Кіт // ПЕРСОНАЛ. Журн. інтелект. еліти. – 2008. – №8. – С. 10–17.
3. Старостіна А.О. Маркетингові дослідження: практичний аспект / А.О. Старостіна. – К.; М.: СПб: Видавничий дім «Вільямс», 2005. – 292 с.

4. Войчак А.В. Маркетингові дослідження: навч.-метод. посібник для самот. вивч. дисц. / А.В. Войчак. – К.:КНЕУ, 2001. – 119 с.
5. Загородній А.Г. Фінансовий словник. – 3-тє вид., випр. та доп. / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 587 с.
6. Дубовик О. Формування конкурентних переваг на основі бенчмаркінгу / О. Дубовик // Регіональна економіка. – 2006. – № 3. – 208 с.
7. Інвестиційний маркетинг і моніторинг галузей промисловості України // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 3. – С. 68–75.
8. Український центр сприяння іноземному інвестуванню Інвест Юкрейн. – Режим доступу: <http://www.investukraine.org>

В статье рассматриваются приоритетные подходы и механизмы стратегического управления инвестиционным климатом в агропромышленном секторе экономики Украины. Проведен критический анализ инвестиционного климата в Украине, обоснованы приоритеты инвестиционной политики Украины относительно активизации иностранных инвестиций и повышения их эффективности.

Ключевые слова: *инвестиционный климат, инновации, управление, механизм.*

In article are considered priority approaches and mechanisms for strategic management of investment climate of Ukrainian economy. The conducted walkthrough of investment climate is in Ukraine, it is led to priorities of investment policy of Ukraine in relation to activation of foreign investments and increase of their efficiency.

Key words: *investment climate, innovation, management, mechanism.*

Одержано 4.03.2014.